

آموزش زبان فارسی در روسیه: چالش ها و راهکارها

صنم کلاشی

دانشجوی کارشناسی ارشد رشته آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان، دانشگاه محقق اردبیلی

Email: sanamkalashi@gmail.com

چکیده

در این مقاله سعی بر آن است که وضعیت آموزش و یادگیری زبان فارسی در مراکز آموزش عالی روسیه مورد بررسی قرار گیرد. به منظور دستیابی به هدف تحقیق مسائل و مشکلات موجود در روند آموزش زبان فارسی به عنوان زبان خارجی مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و طبق نتایج بدست آمده پیشنهادات و راهکارهایی برای رفع چالش ها و گسترش هر چه بهتر زبان فارسی در روسیه ارائه گردید.

کلمات کلیدی: زبان فارسی، آموزش، روسیه، راهکارها.

مقدمه

ایران به لحاظ قدرت سیاسی، اقتصادی، مذهبی و موقعیت منطقه‌ای ممتاز خویش، از قدرتمندترین کشورهای خاورمیانه است و این امر باعث شده بسیاری از کشورها خواهان دوستی و داشتن روابط رسمی و دیپلماتیک با ایران باشند (مشتاق‌پور، قنسولی، ۱۳۹۲). موقعیت استراتژیک ایران به عنوان حلقه رابط بین اروپا و آسیا هم مورد توجه اروپاییان است. علاوه بر آن علاقه به فراگیری زبان فارسی، از فرهنگ و تمدن ایران، معاشرت و خویشاوندی با ایرانیان، سینمای ایران، سفر به ایران و نیز انگیزه‌های شغلی، اقتصادی، تجاری یا سیاسی و نظامی ناشی می‌شود (صفا مقدم، ۱۳۹۲). طی دو دهه اخیر، سه دسته از فعالیت‌های تحقیقی در زمینه آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان انجام شده است. اول اینکه، کتاب‌های درسی بسیار مفیدی از جمله آثار نویسندگانی چون ثمره (۱۹۷۶)، پورنامداریان (۱۳۷۳) تهیه و تدوین شدند، دوم اینکه، پایان‌نامه‌های ارزشمندی توسط افرادی چون ادریسی (۱۳۷۷)، بویان (۱۳۸۱)، جباری (۱۳۷۷)، عظمی‌فر (۱۳۸۲) و نقدی (۱۳۸۱) نوشته شدند که هر کدام از منظری خاص به جنبه‌های نظری و عملی آموزش زبان فارسی پرداختند و سوم اینکه، مدرسان زبان فارسی در کشورهای مختلف با گزارش‌های مکتوب خود، تصاویری ملموس و روشن از وضعیت کرسی‌های زبان فارسی منعکس کردند (رحیمیان، ۱۳۸۶).

در دهه‌های اخیر، روابط ایران و روسیه از جهات مختلف فرهنگی، سیاسی و اجتماعی قوت گرفته که همین امر باعث افزایش میل به یادگیری و آموزش زبان فارسی و روسی در دو کشور شده است. زبان فارسی، همچون زبان روسی، از خانواده

زبان‌های هند و اروپایی است؛ اما زبان فارسی از نظر ساخت، زبانی تحلیلی و زبان روسی، زبانی ترکیبی است که همین مسئله ریشه بسیاری از تفاوت‌های زبان روسی با زبان فارسی در حوزه ساخت واژه است (شجاعی، ۱۳۹۵).

این زبان قرن‌های متمادی زبان رسمی و فرهنگی و بین‌المللی بخش وسیعی از دنیای قدیم از آسیای میانه تا آسیای صغیر و از بین‌النهرین تا شبه‌قاره هند بوده است و در این پهنه وسیع نه تنها ایرانیان بلکه غیر ایرانیان آن را با شور و شوق فرا گرفته‌اند، بدان شعر سروده‌اند و کتاب نوشته‌اند. این زبان حامل احساسات لطیف، اندیشه‌های شرقی شاعرانی بزرگ چون مولانا، سعدی، حافظ و نظامی است. ادبیات غنی فارسی که مایه‌ی سربلندی و مباهات ما در جهان است، با این زبان نوشته و سروده شده است، زبان فارسی در هر کجا که باشد حافظ وحدت قوم ایرانی و رمز هویت ملی آنان است. این زبان، دل‌ها را به هم پیوند می‌زند. زبان فارسی، زبان دوم جهان اسلام و دریچه‌ی آشنایی بخش عظیمی از مسلمانان جهان به دین نجات بخش اسلام بوده است. اینها و صدها سخن دیگر که در وصف این زبان شیرین گفته‌اند گواه میزان مسئولیت و وظیفه بس دشوار ما برای حفظ و اشاعه آن است و دستیابی به این امر بدون آشنایی کامل با این زبان، کاری سخت دشوار است (ذوالفقاری، ۱۳۸۲).

زبان و ادبیات فارسی مانند تاریخ و فرهنگ ایران و ایران‌شناسی از جایگاه‌های خوب و مناسبی در مراکز و موسسات و دانشگاه‌ها و مدارس فدراسیون روسیه برخوردار است. این جایگاه می‌تواند باعث ارتقا و تحول بهتر و بیشتر روابط دو کشور گردد. تدریس و آموزش زبان فارسی در روسیه در سال ۱۷۳۲ به طور جدی آغاز شد و توجه به آثار ادبیات فارسی از جمله شاهنامه فردوسی و اشعار حافظ و سعدی و مولانا و دیگر شاعران ایرانی افزایش یافت. تاریخ تأسیس اولین مرکز رسمی و آکادمیک آموزش زبان و ادبیات فارسی به سال ۱۸۱۸ و در دانشگاه سنت پترزبورگ بر می‌گردد و با تأسیس دانشکده خاورشناسی در سال ۱۸۵۵ در این دانشگاه، مطالعات ایران‌شناسی و زبان و ادبیات فارسی از جایگاه مستحکمی برخوردار گردید. بدین ترتیب می‌توان گفت که مطالعات ایران‌شناسی و آموزش زبان فارسی در فدراسیون روسیه قدمتی بالغ بر ۱۸۴ سال دارد. گفتنی است تعداد قابل توجهی از اساتید این مراکز، از شهرت جهانی برخوردار بوده و تحقیقات انجام گرفته توسط آنان بدیع و منحصر به فرد است، و اولین استادان تدریس کننده زبان فارسی شارموا (زبان‌شناس فرانسوی) و توپچی باشی (ایرانی متولد شده در قفقاز) بودند. در سال‌های ۱۸۶۱ تا سال ۱۸۷۷ نیز میرزا ثانی گشتاسپ در دانشگاه سن پترزبورگ به تدریس زبان فارسی می‌پرداخته است.

هدف تحقیق

در سال‌های اخیر با وجود رشد و گسترش زبان فارسی در کشور روسیه، تعداد دانشجویان علاقه‌مند به یادگیری زبان فارسی روز به روز کاهش می‌یابد. دلایل زیادی برای این ریزش وجود دارد و سعی ما بر یافتن این دلایل و ارائه پیشنهادهای مبنی بر افزایش میل به یادگیری زبان فارسی است.

مبانی نظری و ادبیات پژوهش

جایگاه زبان و ادبیات فارسی در سطح جهانی

از آنجا که بسیاری از مسائل مربوط به زبان فارسی در خارج از کشور مشابه است، در نتیجه با نگاهی گذرا به وضعیت آموزش زبان فارسی در کشورهای دیگر، تصویری هرچه گویاتر و روشن‌تر از واقعیت‌های حاکم بر کرسی‌های زبان فارسی در خارج از کشور ترسیم خواهد کرد، این امر نیز ما را هرچه بیشتر به حقیقت نزدیکتر خواهد ساخت و در نهایت راهکارهای پیشنهادی علمی‌تر و عملی‌تر خواهد بود. به هر حال، گفتنی است که ذکر تمامی کرسی‌های فارسی در خارج از کشور در این مقاله میسر نیست و به افزایش بی‌جهت حجم تحقیق خواهد افزود، بنابراین به نگاهی اجمالی به برخی از این کرسی‌ها بسنده می‌کنیم:

طبق گزارش لنمازه پوآ، تدریس زبان فارسی در **اوکراین** در اوایل قرن ۱۹ میلادی در دانشگاه شهر خارکوف آغاز گردید. پس از آن، کرسی‌های زبان فارسی در شهرهای کییف و اودسا افتتاح گردید، اما بعدها در اثر تغییرات سیاسی و اقتصادی فراوانی که در نیمه اول قرن جاری روی داد، مراکز شرق‌شناسی اوکراین به روسیه انتقال یافت. بعد از استقلال یافتن اوکراین در سال ۱۹۹۲، اولین کرسی‌های زبان فارسی در شهرهای مختلف اوکراین فعالیت خود را آغاز کردند. هم‌اکنون نیز در سراسر اوکراین دانشجویان اوکراینی در ۸ دانشگاه به آموزش زبان و ادبیات فارسی مشغولند (رحیمیان، ۱۳۸۶).

به گفته قران بیگف، نخستین دانشکده خاورشناسی در **ازبکستان** سال ۱۹۱۸ میلادی در شهر تاشکند افتتاح شد. زبان و ادبیات فارسی از اولین کرسی‌های فعال این دانشکده بوده و هم‌اکنون نیز زبان فارسی نه تنها در دانشگاه خاورشناسی تاشکند، بلکه در سایر دانشگاه‌ها، به‌ویژه دانشگاه‌های دولتی سمرقند، بخارا، سمنگان و سایر مؤسسات آموزش عالی تدریس می‌شود. زبان و ادبیات فارسی همچنین در چهل مدرسه ابتدایی و متوسطه و در آموزشگاه‌های اختصاصی نیز آموزش داده می‌شود. عمده‌ترین مشکلاتی که در این مدارس و آموزشگاه‌ها وجود دارد، کمبود استادان زبان فارسی و مواد درسی از قبیل کتاب درسی و فرهنگ‌های لغت، کتب علمی و ادبی، روزنامه و مجله برای زبان آموزان است (بیگف، ۱۳۷۹).

بنا به گفته توفیق جهانگیراف، کرسی زبان و ادبیات فارسی در دانشگاه **باکو** سابقه‌ای هفتاد ساله دارد. اگرچه فعالیت این کرسی چشمگیر نبوده، اما خوشبختانه تاکنون به طور پیوسته به حیات خود ادامه داده و هم‌اکنون دارای ۱۸ استاد، ۱۳ دانشیار و ۱۳ استادیار است. استادان و دانشیاران نیز در دو زمینه تدریس و پژوهش فعالیت دارند (جهانگیراف، ۱۳۷۹).

دکتر ولی‌الله ظفری یکی از مهمترین مشکلات آموزش زبان فارسی در **بنگلادش** را نبود کتاب درسی در آنجا می‌داند. در سالهای ۱۹۲۱ تا ۱۹۹۰ بخش فارسی دانشگاه داکا، تنها ۹۰ نفر فارغ‌التحصیل داشته است، اما از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۰۰، صد نفر دانشجوی برای دوره لیسانس و فوق لیسانس ثبت نام کرده‌اند. طی ده سال گذشته در خانه فرهنگ داکا نیز حدود ۵۰۰ نفر برای آموزش زبان فارسی ثبت نام کرده‌اند (ظفری، ۱۳۷۹).

کیم یانگ یان نیز بیان کرده که در **کره جنوبی** تنها یک بخش کوچک فارسی در دانشگاه‌های زبانهای خارجی هن کوک وجود دارد که در سال ۱۹۷۶ تاسیس شده و به تحقیق درباره ایران مشغول است. وی می‌افزاید که از دوره اول تا دوره سوم هر ساله ۴۰ نفر شاگرد در این بخش تحصیل می‌کردند، اما اکنون هر ساله تعداد شاگردان رو به کاهش است؛ به طوری که سالانه ۳۰ دانشجو در بخش ایران‌شناسی آموزش داده می‌شوند. دانشجویان طی دوره چهار ساله، اسلام، ادبیات، تاریخ، سیاست و فرهنگ و سنت ایرانی را فرا می‌گیرند و تحصیلات فقط به دوره لیسانس ختم می‌شود (یان، ۱۳۷۹).

بنابه گفته دکتر عبدالله ضابطی، در **عربستان** زبان فارسی در دوره لیسانس دانشجویان می‌پذیرد. در دانشکده زبان‌ها و ترجمه، ۷ استاد و ۲۰۰ دانشجو مشغول به فعالیت هستند. دانشجویان عربستانی فارسی آموز تقریباً از سال دوم قادرند تا حدودی به زبان فارسی صحبت کنند. او همچنین مهمترین مشکلات در آموزش زبان فارسی را عدم دسترسی به کتب فارسی، و مسائل کمک آموزشی و مبهم بودن هدف آموزش فارسی بیان نموده است (ضابطی، ۱۳۷۹).

بحث و بررسی

جایگاه زبان و ادبیات فارسی در مراکز آموزش عالی روسیه

آموزش زبان فارسی در روسیه به زمان پتر کبیر برمی‌گردد پتر در قرن ۱۷۱۶ پنج نفر را به ایران فرستاد تا زبان فارسی را یادگیرند و به عنوان مترجم در دربارش خدمت کنند. این آموزش نه در یکی از مراکز دانشگاهی روسیه بلکه در اصفهان و در اوایل قرن ۱۸ آغاز شد. در حال حاضر در بیش از ۳۰ مرکز آموزش عالی روسیه زبان فارسی تدریس می‌شود. در ادامه به معرفی اجمالی برخی از این مراکز می‌پردازیم.

۱. انستیتوهای شرق شناسی اتحاد جماهیر شوروی

این انستیتو در دهه ۳۰ قرن بیستم آموزش ایرانشناسی را شروع کرد و چون در اوایل تاسیس اتحاد جماهیر شوروی نوعی سیستم تحصیلات تکمیلی وجود داشت که کشورهای مسلمان نشین با زبان های اصلی جهان اسلام یعنی عربی و فارسی و .. را به صورت تخصصی مورد بررسی قرار می‌داد در نتیجه می‌توان نیمه دوم قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ آغاز ایرانشناسی در روسیه نامید. در این انستیتو رشته مطالعات ایرانشناسی به عنوان یک رشته مستقل در سال ۱۹۳۰ صورت گرفت و بزرگترین مراکز ایرانشناسی در سنپتربورگ، مسکو، کازان، آستراخان، داغستان، آلتای، ساراتف، نیژنی نوگرا، ادسا، چلیابینسک، یکتاترینبورگ است.

۲. دانشگاه سنپتربورگ

انستیتوی شرقشناسی در این دانشگاه در موزه آسیا آکادمی سلطنتی علوم تاسیس شد که دارای نسخه‌های خطی زیادی به زبان‌های مختلف و درمورد فرهنگ و تاریخ شرق بود، از سال ۱۸۱۹ تدریس زبان فارسی در این دانشگاه آغاز شد و زبان اصلی مورد تدریس فارسی است. دروسی که در این دانشگاه تدریس می‌شوند.

۳. آکادمی علوم روسیه

انستیتوی شرق شناسی مسکو با گرایش ایرانشناسی و بررسی تاریخ معاصر ایران در سال ۱۹۲۰ در لنینگراد مسکو افتتاح شد. این انستیتوی ابتدا به صورت مدرسه و بعدها به موسسه آموزش عالی در مسکو تبدیل شد. در سال ۱۹۵۷ اولین کتاب مرجع درباره ایران منتشر شد که باعث پیشرفت در امر ایرانشناسی شد. در این آکادمی شرق شناسان بیشتر در گروه‌های اندیشه سیاسی و فلسفی آموزش می‌بینند.

۴. دانشگاه دولتی روابط بین الملل مسکو

در این دانشگاه آموزش زبان ایرانی و هندی از سال ۱۹۵۴ آغاز شد. از جمله کتاب‌های درسی که در این مرکز منابع درسی هستند عبارتند از: فارسی برای سال اول، فارسی برای سال دوم، ترجمه سیاسی برای سال سوم، ترجمه سیاسی برای سال چهارم، اسناد دیپلماتیک برای سال ۴-۵، سری فرهنگ لغت آموزشی. محاوره گفتاری و آرسانیس. این کتاب‌ها بر اساس کتاب درسی لهجه تهرانی و و قصه‌ها و حکایت‌ها به زبان فارسی تدوین شده‌اند

۵. مدرسه عالی اقتصاد

در این مدرسه گرایش شرق شناسی و آفریقا در سال ۲۰۰۹ افتتاح شد در جدول ۱-۱ واحدها و دوره‌های این انستیتو آورده شده است. برای نمونه در بعضی از واحد های درسی ذکر شده منابع آموزشی مورد استفاده را بیان می‌کنیم:
در واحد درسی زبان فارسی کلاسیک، موضوعاتی همچون: حکمرانی اولیه مغول‌ها در قرن سیزدهم و آشنایی با معانی گرامری و دستور زبان فارسی تدریس می‌شوند

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

در واحد درسی فارسی معاصر نیز فارسی محاوره، فارسی مدرن، کتاب کار دستور زبان و .. از منابع آموزشی هستند. موضوعاتی که در واحد درسی تاریخ منطقه ای تدریس می شوند عبارتند از: فروپاشی قدرت مسلمان، گسترش سلجوقیه، حمله مغول ها به آسیای مرکزی و غربی، اسماعیلیه و جایگاه آن در زندگی معنوی و سیاسی ایران.

۶. دانشگاه دولتی علوم انسانی مسکو

زبان فارسی در انستیتوی زبان شناسی در دانشکده تاریخ، علوم سیاسی و حقوق و در انستیتوی فرهنگ های شرقی و باستانی از مارس ۱۹۹۹ تدریس می شود. گرایش شرق شناسی و آفریقا در این دانشگاه در دانشکده تاریخ و علوم سیاسی و حقوق می باشد. این دانشکده دارای پنج گرایش عرب شناسی، ایران شناسی، چین شناسی، ژاپن شناسی، ترک شناسی است. هدف اصلی آن نیز آشنایی با مفاهیم اساسی نظری در نقد ادبیات جهان و نقد ادبی ایران، آموزش معیارهای اصولی تلفظ زبان فارسی معاصر، بررسی دوره های تاریخ ادبیات فارسی، آموزش مهارت های گفتاری به صورت شفاهی و نوشتاری، معرفی ویژگی های اصلی نوشتار فارسی و عربی و آژگان و دستور زبان فارسی نوین است.

۷. دانشگاه فدرال کازان

مرکز ایران شناسی در این دانشگاه در سال ۲۰۰۱ و با اهداف آموزش زبان فارسی طبق برنامه های مصوب، توسعه همکاری با سازمان های آموزشی، تربیت استادان زبان فارسی برای مدارس ابتدایی و متوسطه و عالی، استفاده از برنامه های چندرسانه ای، منابع طبیعی و .. تاسیس شد.

۸. آکادمی علوم جمهوری تاتارستان

این آکادمی در سال ۲۰۰۷ تاسیس شده و در زمینه های فرهنگ و تاریخ، مردم شناسی، فلسفه و دیگر زمینه های مرتبط یا مطالعات ایران فعالیت می کند.

۹. انستیتوی روابط بین الملل و مطالعات منطقه های سیبری

مرکز ایران و زبان فارسی در این انستیتوی در سال ۲۰۰۲ با هدف تربیت مدیران و تحلیل گران سیاسی، دیپلمات ها و مشاوران ماهر برای عرصه های مختلف تاسیس شد. در این انستیتوی موضوعاتی همچون روابط بین الملل مدرن، فعالیت کنسولی، امنیت ملی و بین المللی، خدمات دولتی و شهری، تاریخ تئوری روابط بین الملل و .. مورد مطالعه قرار می گیرند.

۱۰. دانشگاه دولتی ساراتوف

مرکز مطالعات شرقی در دانشکده جامعه شناسی در سال ۲۰۰۳ افتتاح شد و بعدها نام مطالعات شرقی به مطالعات خاورمیانه تغییر کرد.

۱۱. دانشگاه دولتی آستراخان

مرکز ایران شناسی در این دانشگاه در گروه زبان های شرقی در سال ۲۰۰۹ تاسیس شد. در رشته ترجمه و مطالعات ترجمه آموزش زبان فارسی با هدف رواج زبان فارسی و فرهنگ ایرانی انجام می گیرد. این دانشگاه با دانشگاه های گیلان و مازندران توافق نامه همکاری جهت شرکت در کنفرانس ها و انتشار مقالات در ژورنال های علمی و همچنین تدریس اساتید ایرانی امضا کرده است.

۱۲. دانشگاه دولتی داغستان

تدریس زبان فارسی از سال ۱۹۹۵ به عنوان زبان اول و با هدف آموزش تاریخ و ادبیات زبان فارسی آغاز شد. در سال ۲۰۰۴ نیز، مرکز ایران شناسی در گروه زبان شناسی و ترکی تاسیس شد. در این دانشگاه علاوه بر کتاب های تالیف شده توسط زبان شناسان روس، کتاب های زبان فارسی برای آموزان خارجی نوشته دکتر تقی پور نامداریان و دستور زبان فارسی نوشته محمد جواد شریعت استفاده می شود.

۱۳. انستیتوی کشورهای آسیا و آفریقا وابسته به دانشگاه دولتی مسکو

آموزش زبان و فرهنگ شرق در این دانشگاه به سال های ۵۰ قرن هجدهم برمی گردد. این انستیتو با هدف آماده سازی شرق شناسان در روسیه، امکان کسب تحصیلات اختصاصی در یکی از سه شاخه تاریخ، زبان شناسی و علوم اجتماعی - اقتصادی

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and Research in Persian culture, language and literature

را برای دانشجویان فراهم می‌کند. پس از به پایان رساندن دوره چهار ساله لیسانس با گرایش «شرق شناسی و آفریقاشناسی» فارغ التحصیلان علاقه‌مند، می‌توانند دو سال دیگر در دوره فوق لیسانس به تحصیلات خود ادامه دهند.

۱۴. آکادمی دیپلماتیک وزارت امور خارجه

این موسسه ۷۰ سال قبل با هدف پرورش و ارتقای کارمندان حوزه سیاست خارجی تأسیس شد. گروه زبان‌های شرقی، از قدیمی‌ترین گروه‌های آموزشی آن بوده و در طول دوره‌های مختلف، بیش از پانزده زبان شرقی در این گروه آموزش داده شده است. در حال حاضر، زبان‌های عربی، اندونزیایی، چینی، کردی، فارسی، ترکی و ژاپنی در این موسسه تدریس می‌شود.

۱۵. دانشگاه دوستی ملل روسیه

زبان فارسی در دانشگاه دوستی ملل روسیه از سال ۲۰۰۰ در گروه زبان‌های خارجی این دانشگاه تدریس می‌شود. این گروه به دنبال تربیت مترجم مشاور و مترجم در زمینه علوم ارتباطات حرفه‌ای در حوزه تاریخ، فلسفه، جامعه شناسی، علوم سیاسی، روابط بین الملل، دولت و مدیریت شهری و سایر حوزه‌های علوم انسانی است.

۱۶. دانشگاه باشقیرستان

زبان فارسی در این دانشگاه به عنوان یک زبان خارجی از سال ۱۹۹۳ تدریس شد. ریاست آن با استاد فلورید سپسانبایف بود که در حوزه ادبیات شرق تخصص داشت و خودش به عنوان استاد زبان فارسی در این شعبه کار می‌کرد.

برای نمونه اسامی تعدادی از دانشگاه‌هایی راکه زبان فارسی در آن تدریس می‌شوند همراه با واحدهای تدریس شده در جدول ۱-۱ می‌آوریم.

جدول ۱-۱ واحدهای درسی زبان فارسی برخی دانشگاه‌های روسیه

نام دانشگاه	نام گروه	واحدهای درسی
دانشگاه سنت‌پترزبورگ	ایران‌شناسی کلاسیک	فارسی میانه، زبان اوستا، پارسی باستان، شعرنو ایران، شعر تصوفی فارسی، ادبیات کلاسیک افغانستان، دستور زبان نظری و تاریخی زبان فارسی، تاریخ ایران و افغانستان، تاریخ ادبیات فارسی، مقدمه‌ای بر زبان‌شناسی ایران، نسخ خطی اسلامی
مدرسه عالی اقتصاد	شرق شناسی و آفریقا	آشنایی با مطالعات شرقی، تاریخ ایران، تاریخچه تمدن‌های شرق، زبان فارسی برای زبان اصلی شرقی برای دانشجویان گرایش شرق شناسی و آفریقا، زبان فارسی کلاسیک، زبان فارسی معاصر، تاریخ ادبیات فارسی، ادبیات ایران باستان، تاریخ زبان فارسی، نثر معاصر فارسی، سیستم‌های مذهبی ایران، تاریخ منطقه‌ای. دوره‌ها: متون اصلی ادبیات کلاسیک فارسی، مقدمه‌ای بر زبان‌شناسی، قران به عنوان متن اصلی فرهنگ دینی، فرهنگ و هنر مادی ایران
دانشگاه دولتی علوم انسانی مسکو	زبان و ادبیات ایران	زبان فارسی/مقدماتی، درآمدی بر شرق شناسی، تاریخچه زبان فارسی، تاریخ اسلام، تاریخ ایران، دستور زبان نظری زبان فارسی آواشناسی نظری زبان فارسی دوره‌ها: اقتصاد و فلسفه، درآمدی بر زبان‌شناسی کشورهای آسیا و آفریقا، درآمدی بر ادبیات کشورهای آسیا و آفریقا، تاریخچه ادبیات جهان
دانشگاه دولتی داغستان	زبان شناسی ایرانی و ترکی	تاریخ زبان فارسی، تاریخ ایران در دوره‌های مختلف، باستان‌شناسی، جغرافیای ایران، فرهنگ ایران...

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

انستیتوی کشورهای آسیا و آفریقا وابسته به دانشگاه دولتی روسیه	زبان شناسی ایران	زبان شناسی، نقد ادبی
دانشگاه دولتی علوم انسانی مسکو	زبان فارسی	زبان فارسی، تاریخ ایران، نظام سیاسی ایران، سیاست داخلی ایران، اقتصاد ایران، فرهنگ ایران

در مجموع می‌توان گفت که دانشگاه‌های زیادی در روسیه به آموزش زبان فارسی می‌پردازند و طبق پژوهش‌های بدست آمده برخی از کتاب‌های آموزش زبان فارسی که توسط روس زبانان نوشته شده است عبارتند از: (۱) "فارسی برای روس زبانان" نوشته ولادیمیر ایوانوف، (۲) "آموزش زبان فارسی" نوشته گلاذکووا، (۳) کتاب درسی "زبان فارسی" نوشته اوچینکوا با بازنگری ولادیمیر ایوانوف، (۴) "زبان فارسی خودآموز برای مبتدیان" نوشته ولادیمیر ایوانوف و گلاذکووا، (۵) "دوره مقدماتی زبان فارسی" نوشته واسکانیان و رویینچیک، (۶) کتاب درسی "زبان فارسی" برای دانشجویان سال اول نوشته علی یف و بیسکف، (۷) کتاب درسی "زبان فارسی" برای دانشجویان سال سوم نوشته رادووینسکی.

علاوه بر این‌ها دوره‌های آموزش زبان فارسی نیز در بسیاری از دانشگاه‌های روسیه برگزار می‌شود، ولی در حال حاضر در مدارس روسیه، علیرغم توافقات به عمل آمده و عقد تفاهم نامه بین وزات‌های آموزش و پرورش ایران و روسیه، در ارتباط با تدریس زبان فارسی در مدارس روسیه و تدریس زبان روسی در مدارس ایران تاکنون اقدامات عملی در این زمینه صورت نگرفته است.

طبق مطالعات و پژوهش‌های صورت گرفته در ارتباط با تدریس زبان فارسی در دانشگاه‌ها و مدارس روسیه، دانشجویان با مسائل و مشکلات عدیده‌ای روبرو هستند، در زیر به برخی از این موارد اشاره می‌نماییم:

- ۱- نداشتن یک کتاب استاندارد و یا منابع جامع برای روس زبانان
- ۲- کمبود منابع مناسب آموزشی برای یادگیری بهتر زبان فارسی
- ۳- کمبود استادان ایرانی در مناطق مختلف روسیه
- ۴- متفاوت بودن قواعد گفتار و نوشتار
- ۵- نبودن هیچ دستورزبانی برای محاوره نویسی
- ۶- تلفظ دشوار برخی از واژه‌ها و دستورزبان سخت
- ۷- کمبود کتاب‌های داستان، فرهنگی و ادبی
- ۸- کمبود فایل‌های شنیداری در زمینه‌های گفتگوهای فارسی
- ۹- عدم وجود فرصت کافی برای دانشجو جهت تمرین خارج از کلاس
- ۱۰- نبود شغل برای فارسی آموزان
- ۱۱- عدم آشنایی دانشجو با فرهنگ و زبان فارسی

با توجه به هدف تحقیق و دستیابی به نتایج بهتر در آموزش زبان فارسی راهکارهای پیشنهادی زیر ارائه می‌گردد، امید است در آینده مورد توجه قرار گرفته و بدین وسیله گامی هر چند کوچک در توسعه و گسترش هر چه بهتر زبان فارسی داشته باشیم.

۱. تهیه و ارسال منابع جدید و کمک آموزشی زبان فارسی به دانشگاه‌ها و مدارس
۲. سرمایه‌گذاری و شناسایی افراد نخبه و معرفی آنها به رایزنی‌ها و بنیادها
۳. آسیب شناسی روش‌های آموزش زبان فارسی و برگزاری کلاس‌های آزاد

۴. اجرای برنامه‌های گسترش زبان فارسی در روسیه
۵. برگزاری کلاس‌ها و دوره‌های تربیت مدرس (TTC) برای استادان و معلمان زبان فارسی
۶. برگزاری اردوهای آموزشی و فرهنگی
۷. برنامه ریزی تخصصی و دقیق برای تربیت استادان و معلمان بومی زبان فارسی
۸. اعطاء کردن سهمیه ویژه برای دوره‌های ارتقاء مهارت به استادان و دانشجویان
۹. آموزش زبان فارسی با هزینه کم برای استقبال بیشتر
۱۰. تبادل دانشجو بین دو کشور با عقد تفاهم نامه های همکاری دانشگاهی
۱۱. افزایش همکاری‌های علمی و آموزشی برای تقویت روابط سیاسی، اقتصادی و نظامی
۱۲. اعزام دانشجو به هردو کشور برای دوره های کوتاه مدت ارتقاء مهارت
۱۳. ایجاد سایت‌های اینترنتی برای پاسخگویی سریع تر و دقیق تر به سوالات دانشجویان
۱۴. اعطای بورس تحصیلی به دانشجویان مستعد

نتیجه‌گیری

حمایت از زبان ملی یکی از اولویت‌ها و راهبردهای سیاسی و فرهنگی کشورها در داخل و خارج بوده و نقش مهمی را در زمینه‌های سیاسی، فرهنگی جایگاه دیپلماسی فرهنگی کشورها ایفا نموده است. بی شک برای حفظ جایگاه زبان فارسی در جامعه فدراسیون روسیه، باید بیش از این فکر و سرمایه گذاری کرد. به نظر می‌رسد متولیان امر وظیفه خطیرتری دارند و در این خصوص باید برنامه‌ریزی بیشتری کنند، هر چند زحمات و حمایت‌های آنها قابل تقدیر است، لیکن نباید نفوذ و تأثیر گذاری زبان و ادبیات فارسی را در دیگر کشورها دست کم گرفت. زبان فارسی هم اکنون چهاردهمین زبان رایج در دنیای امروزی است، جزئی از ادبیات تأثیرگذار در مقیاس جهانی است، لذا در عصر جهانی شدن، نه تنها باید تلاش کنیم جایگاه زبان و ادبیات فارسی در جهان حفظ شود، بلکه باید زبان فارسی را به عنوان یکی از زبان‌های رایج و تأثیرگذار در جهان مطرح و بهره‌های علمی و فرهنگی را نصیب کشورمان کنیم.

منابع

۱. یان، کیم یانگ، زبان فارسی در کره جنوبی، دومین ره‌آورد، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹.

چهارمین کنفرانس ملی نوآوری و تحقیق در
فرهنگ، زبان و ادبیات فارسی

The 4th National Conference on Innovation and
Research in Persian culture, language and literature

۲. رحیمیان، جلال، آموزش زبان فارسی در برزیل: مشکلات و راهکارها، پژوهش های ادب عرفانی (گوهر گویا)، بهار ۱۳۸۶، صفحات ۸۳-۱۰۲.
۳. مشتاق پور، مرضیه و قنسولی، بهزاد؛ بررسی وضعیت آموزش و یادگیری زبان فارسی در دانشگاه های جهان، جستارهای ادبی، شماره ۱۸۷، زمستان ۱۳۹۳، صفحات ۱۱۱-۱۳۶.
۴. صفارمقدم، احمد، تفاوت های گفتار و نوشتار در آموزش مهارت گفتاری زبان فارسی به غیر فارسی زبانان. زبان شناخت، دوره ۴، شماره ۸، ۱۳۹۲، صفحات ۱۱۵-۱۴۰.
۵. شجاعی، محسن، توصیف خطاهای رایج در گفتار روسی دانشجویان ایرانی از دید ناهمگونی های میان فرهنگی (طرح مسئله)، نقد زبان و ادبیات خارجی، شماره ۱۲، ۲۰۱۶، صفحات ۱۵۵-۱۷۶.
۶. ذوالفقاری، حسن و غفاری، مهبد و محمودی بختیاری، بهروز؛ فارسی بیاموزیم: آموزش زبان فارسی دوره پیشرفته، انتشارات مدرسه، تهران، چاپ اول، جلد ۴، ۱۳۸۲.
۷. ظفری، ولی الله، گسترش زبان فارسی در بنگلادش، دومین ره آورد، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹.
۸. ضابطی، عبدالله، زبان فارسی در عربستان، دومین ره آورد، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹.
۹. توفیق، جهانگیراف، فعالیت کرسی زبان و ادبیات فارسی دانشگاه دولتی باکو، دومین ره آورد، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹.
۱۰. بیکف، قران. وضعیت کرسی زبان و ادب فارسی در جمهوری تاشکند، دومین ره آورد، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران، ۱۳۷۹.

11. University of St. Petersburg. <https://spbu.ru/>
12. Russian Academy of Sciences. <http://www.ras.ru/>
13. Moscow State Institute of International Relations. <https://mgimo.ru/>
14. Higher School of Economics. <https://mgimo.ru/languages/teaching/shkola-persidskogo.php>
15. Russian State University for the Humanities. <https://www.rsuh.ru/>
16. Kazan Federal University. <https://kpfu.ru>
17. Tatarstan Academy of Sciences. <http://www.antat.ru/ru/>
18. Saratov State University. <https://www.sgu.ru/>
19. Astrakhan State University. <http://www.orun.ru/>
20. Dagestan State University. <http://dgu.ru/>